

بررسی تاثیر تحریفات مالی بر اجتناب مالیاتی با تاکید بر نقش معاملات با اشخاص وابسته

علیرضا سبحانیان

کارشناسی ارشد مدیریت مالی، واحد آذرشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، آذرشهر، ایران

asobhanei@yahoo.com

مجله علمی تخصصی چشم انداز حسابداری و مدیریت (سال اول)
شماره ۳ / پاییز ۱۳۹۷ (جلد دوم) / صص ۱-۱۳

چکیده

شرکتها برای رهایی از مالیات، روشهای متفاوتی را در پیش می‌گیرند و بدین منظور به روشهای گوناگون سعی در کاهش سود قبل از کسر مالیات به منظور کاهش مالیات پرداختی دارند. به این جهت سعی در برجسته کردن ارقام و اعداد کاهنده سود حسابداری داشته و با نشان دادن وضعیتی نامناسب از شرکت، انگیزه‌های سازمان‌هایی چون سازمان امور مالیاتی و غیره را کاهش داده و فشارها و تهدیدات ناشی از افزایش هزینه‌های سیاسی، هزینه مالیات بر درآمد که منجر به خروج وجه نقد از شرکت و کاهش ارزش شرکت می‌شود را می‌کاهند. هدف از این پژوهش، بررسی تاثیر تحریفات مالی بر اجتناب مالیاتی با تاکید بر نقش معاملات با اشخاص وابسته در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. در این پژوهش برای اندازه‌گیری اجتناب مالیاتی از معیار نرخ مؤثر مالیات نقدی و برای سنجش میزان تحریفات مالی انجام شده در شرکت، از گزارشات حسابرس مستقل استفاده گردید. به منظور آزمون فرضیه‌های پژوهش از مدل‌های رگرسیونی چند متغیره و از داده‌های ترکیبی (پانل دیتا) و با استفاده از نرم افزارهای *Excel* و *EViews* طی دوره زمانی سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۵ با انتخاب نمونه‌ای شامل ۹۲ شرکت استفاده شده است. نتایج نشان دادند که تحریفات مالی بر اجتناب مالیاتی تاثیر منفی دارند و همچنین نتایج نشان دادند که معاملات با اشخاص وابسته تاثیر تحریفات مالی بر اجتناب مالیاتی را به لحاظ آماری تقویت نمی‌کند.

واژگان کلیدی: اجتناب مالیاتی، تحریفات مالی، معاملات با اشخاص وابسته.

مقدمه

اجتناب از مالیات از دیدگاه سنتی و مرسوم خود یک فعالیت حداکثرکننده‌ی ارزش تلقی می‌شود که ثروت را از دولت به سهامداران شرکت منتقل می‌کند. در چارچوب تئوری نمایندگی، تحقیقات اخیر استدلال می‌کنند که فعالیتهای اجتناب از مالیات، می‌تواند امکان رفتارهای فرصت‌طلبانه را به مدیریت بدهد. اجتناب از مالیات، نوعی استفاده از خلاءهای قانونی در قوانین مالیاتی در جهت کاهش مالیات است که می‌تواند از طریق انتقال درآمد به یک منطقه با مالیات کم و یا قیمت‌گذاری انتقالی انجام شود. با توجه به تعاریف مطرح شده در این زمینه، اجتناب مالیاتی بیانگر یک استراتژی مستمر و پایدار در زمینه برنامه ریزی مالی استراتژیک است که در برگیرنده فعالیتهای کاملاً قانونی است که از آنجا می‌توان به هدایت منابع واحد تجاری در جهت فعالیت‌های معاف از مالیات از جمله سرمایه‌گذاری در اوراق مشارکت، مطرح کردن

معاملات و رویدادها در یک محدوده زمانی معین جهت استفاده از مزایای مالیاتی و استفاده از روشهای حسابداری که صرفه جویی مالیاتی (سپر مالیاتی) بیشتری ایجاد می کنند، اشاره نمود (رضایی و جعفری نیارکی، ۱۳۹۴). امروزه سیستم های اطلاعاتی حسابداری نقش بسیار مهمی در گردش فعالیت سازمانها ایفا نموده، در مجموعه محیط اقتصادی کشورها وظیفه ای با اهمیت برعهده دارند. بسیاری از تصمیمات اقتصادی براساس اطلاعات حاصل از این سیستمها اتخاذ شده، سهم عمده ای از مبادلات اوراق بهادار به خرید و فروش سهام شرکتها اختصاص دارد که آن نیز به نوبه خود می تواند تحت تأثیر ارقام و اطلاعات حسابداری باشد. هرگونه تحقیق در زمینه اثرگذاری اطلاعات حسابداری برطیف وسیع تصمیم گیرندگان ذینفع در شرکتها، به درک بهتر از چگونگی نقش این اطلاعات و ضرورت افشای بیشتر و بهتر آنها کمک می کند. دراین راستا محققان و اهل حرفه حسابداری به دنبال افزایش کیفیت گزارشگری مالی به عنوان ابزاری برای ادای مسئولیت پاسخگویی به نیازهای جامعه خود بوده اند. مسئولیت مدیریت واحد مورد رسیدگی اطمینان یافتن درباره درستی سیستم های حسابداری و گزارشگری مالی واحد مورد رسیدگی و برقرار بودن کنترل های داخلی مناسب، شامل کنترل های مالی، کنترل های مربوط به رعایت قوانین و کنترل های هشدار دهنده خطر است. مدیریت همچنین مسئول ایجاد محیط کنترلی و اتخاذ سیاست و روشهای لازم برای اطمینان یافتن، تا حد ممکن، از اداره منظم و مؤثر فعالیت واحد مورد رسیدگی است این مسئولیت شامل برقراری و اطمینان یافتن از کارکرد مستمر سیستم های حسابداری و کنترل داخلی طراحی شده برای پیشگیری و کشف تقلب و اشتباه است. این سیستمها، خطر تحریف ناشی از تقلب یا اشتباه را از بین نمی برد، اما آن را کاهش می دهد. ازاین رو، مسئولیت هر نوع خطر باقی مانده به عهده مدیریت است (فرجی و داودی نصر، ۱۳۹۶).

رسوایی های حسابداری، نگرانی های بسیاری میان مقررات گذاران و فعالان بازار به وجود آورده است. بحرانهای مالی شرکتها که بر ریسک ذاتی معاملات با اشخاص وابسته به عنوان ابزاری قدرتمند در انجام تقلب های مالی و تصاحب منابع سهامداران سایه افکننده است، پرده ها را کنار می زند تا راه فرارهای قانونی که الزامات موجود افشا را تحت تأثیر قرار می دهد، آشکار شود. معاملات با اشخاص وابسته می تواند به نفع مدیران و در راستای تصاحب منابع سهامداران انجام گیرد. اگر به این شیوه به معاملات با اشخاص وابسته نگریسته شود، این معاملات با بیشینه سازی ثروت سهامداران ناسازگار خواهد بود. از این رو معاملات با اشخاص وابسته، توجه دانشگاهیان و سازمانهای حرفه ای را معطوف خود کرده است (حمیدی و شعری، ۱۳۹۱).

افزون بر این، مطالعه تحقیقات پیشین داخلی، یک شکاف اساسی تحقیقاتی، در این زمینه تأثیر تحریفات مالی^۱ بر اجتناب مالیاتی^۲ را نشان می دهد تحقیق حاضر تلاش می کند به این سوال پاسخ دهد که تحریفات مالی چه تأثیری بر اجتناب مالیاتی دارد؟ و آیا معاملات با اشخاص وابسته^۳، اثر تحریفات مالی بر اجتناب مالیاتی را تقویت می کند؟

تعریف واژه ها و اصطلاحات تخصصی

یکی از اقدامات ابتدایی در فرایند حل مسئله تحقیقاتی این است که اصطلاحات مهم و تخصصی که در روند آن مسئله مطرح گردیده است برای اهل فن در آن بگونه ای روشن تعریف شود.

تحریفات مالی: منظور از تحریفات حسابداری، موارد عدم رعایت استانداردهای حسابداری ایران می باشد (صفرزاده، ۱۳۸۹). دراین تحقیق منظور از تحریفات مالی، انحراف شرکتها از استانداردهای حسابداری و مالی می باشد. برای سنجش میزان تحریفات مالی انجام شده در شرکت، از گزارشات حسابرس مستقل استفاده می شود.

¹ Financial distortions

² Tax avoidance

³ Related party transactions

اجتناب مالیاتی: اجتناب مالیاتی، نرخ موثر مالیات نقدی^۴ (CETR) می باشد که از طریق تقسیم وجه نقد پرداختی بابت مالیات بر سود قبل از کسر مالیات محاسبه می گردد. نرخ موثر مالیات نقدی محدودیت های عمده گوناگون مرتبط با نرخ موثر مالیات تعهدی را حل می نماید. اول: تا زمانیکه نرخ موثر مالیات تعهدی مستثنی از ذخیره های مالیات بالقوه ناشی از فعالیت های اجتناب مالیاتی است (که موجب به وجود آمدن اختلاف موقت مالیات^۵ TBTD می شود)، این نرخ تنها منعکس کننده صرفه جویی های مالیاتی ناشی از استراتژی های برنامه ریزی مالیاتی خواهد بود که باعث بوجود آمدن هر دو اختلاف دائم مالیات^۶ و موقت مالیات می شود (PBTD و TBTD). ثانیاً نرخ موثر مالیات تعهدی شامل بدهی های احتمالی مالیاتی مرتبط با عدم قطعیت در مورد وضعیت مالیاتی شرکت در هنگام ارائه اظهار نامه مالیاتی خواهد بود و ممکن است باعث ارزیابی کمتر از واقع میزان فرار مالیاتی واحد تجاری گردد. در مقابل ذخیره مالیات هیچگونه تاثیری بر روی نرخ موثر مالیات ندارد که این امر می تواند بطور صحیح تری منعکس کننده اجتناب مالیاتی واحد تجاری بر اساس اظهارنامه ابرازی خود باشد.

معاملات با اشخاص وابسته: بر اساس استاندارد حسابداری شماره ۲۱ ایران، معامله با اشخاص وابسته این گونه تعریف می شود: انتقال منابع، خدمات یا تعهدهای بین اشخاص وابسته، صرف نظر از مطالبه یا عدم مطالبه بهای آن. رابطه با شخص وابسته می تواند بر وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف پذیری مالی واحد تجاری تأثیر داشته باشد. اشخاص وابسته، ممکن است معاملاتی انجام دهند که اشخاص غیروابسته انجام نمی دهند. همچنین مبالغ معاملات بین اشخاص وابسته، ممکن است با مبالغ مشابه بین اشخاص غیر وابسته یکسان نباشد (استانداردهای حسابداری ایران، ۱۳۸۶).

پیشینه تحقیق

پیشینه داخلی

مشایخی و سیدی (۱۳۹۴)، در پژوهشی به بررسی راهبری شرکتی و اجتناب مالیاتی پرداختند. برای این منظور ۱۴۶ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی بازه زمانی ۱۳۸۱ الی ۱۳۹۱ مورد بررسی قرار گرفت. نتیجه بررسی ۱۲۲۷ سال - شرکت به صورت الگوی پنل نامتوازن؛ مبین آن است که رابطه معناداری بین راهبری شرکتی و اجتناب مالیاتی وجود ندارد. علاوه بر این، رابطه منفی و معناداری بین متغیرهای کنترلی سودآوری و اندازه شرکت و همچنین رابطه مثبت و معناداری بین حسابرسی مالیاتی و اجتناب مالیاتی مشاهده گردید.

کرمی و همکاران (۱۳۹۵)، در پژوهشی به ارزیابی اثر اجتناب مالیاتی بر آگاهی بخشی سودهای گزارش شده شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. به این منظور، نمونه ای متشکل از شرکتهای عضو بورس اوراق بهادار که دارای سود قبل از مالیاتی مثبت بوده اند، برای دوره ۵ ساله متشکل از سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۱ به منظور آزمون فرضیات انتخاب شد و با بکارگیری روش های آماری متناسب برای آزمون هر یک از فرضیات، نتایج حکایت از آن دارد که اجتناب مالیاتی موجب مخدوش شدن آگاهی بخشی سود شرکت ها می شود. زیرا، اجتناب مالیاتی با افزایش پیچیدگی ها و ابهاماتی در گزارشگری مالی و کاهش شفافیت در گزارشگری، درک سهامداران را از سودهای گزارش شده شرکت دچار مشکل می کند و موجب می شود سهامداران آن را در تصمیمات سرمایه گذاری خود از قبیل خرید و فروش سهام کمتر مورد توجه قرار دهند. تحقیقات بیشتر در این پژوهش در زمینه پیامدهای غیر صریح ناشی از فعالیت های اجتناب مالیاتی منجر به شناسایی کاهش در محیط کلی اطلاعاتی شرکت شد. این می تواند حاکی از این حقیقت

⁴ Cash Effective Tax Rate

⁵ Temporary Book Tax Differences

⁶ Permanent Book Tax Differences

باشد که مدیریت شرکت با افشای اطلاعات اضافی غیر مرتبط با سود در جبران زیان بالقوه ی وارد شده به آگاهی بخشی سود در شرکت های با سطوح بالای اجتناب مالیاتی، ناتوان است.

عباس زاده و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی حاضر به ارتباط میان شفافیت گزارشگری مالی و اجتناب مالیاتی در ۸۲ شرکت فعال بورس اوراق بهادار تهران در دوره ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۲ پرداختند. پرسش اصلی این است که سطح مالکیت نهادی چگونه رابطه شفافیت مالیاتی و اجتناب مالیاتی را تعدیل می کند؟ با استفاده از الگوی رگرسیون فازی وجود رابطه معکوس و معنادار بین شفافیت گزارشگری مالی (معیار کیفیت افشاء و شفافیت سود) و اجتناب مالیاتی (معیارهای نرخ مؤثر هزینه مالیات و تفاوت دفتری مالیات) در این شرکتها در دوره مورد بررسی تأیید شده است. شرکت های با مالکیت نهادی پایین نسبت به شرکت های با مالکیت نهادی بالا رابطه قوی تر بین شفافیت گزارشگری مالی و اجتناب مالیاتی را نشان می دهند. بدین معنا که فعالیتهای برنامه ریزی مالیاتی، شفافیت گزارشگری مالی شرکت را کاهش می دهد، در صورتی که تأثیر سطح مالکیت نهادی بر رابطه میان شفافیت گزارشگری مالی و اجتناب مالیاتی برخلاف انتظار و معکوس بوده است. حسنی القار و شعری (۱۳۹۶) به بررسی تأثیر توانایی مدیریت بر اجتناب مالیاتی پرداختند. جامعه آماری پژوهش را شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال های ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۳ تشکیل می دهد. در این پژوهش برای اندازه گیری اجتناب مالیاتی از دو سنجه نرخ مؤثر مالیات نقدی و تفاوت سود حسابداری و سود مشمول مالیات استفاده شده است. به منظور دستیابی به اهداف پژوهش، دو فرضیه تدوین و برای آزمون آنها، روش های آماری رگرسیون خطی چند متغیره به کار رفته است. نتایج حاصل از آزمون فرضیه های پژوهش نشان داد توانایی مدیریت، تأثیر مثبت معناداری بر اجتناب مالیاتی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران دارد. همچنین یافته ها نشان دهنده تأثیر غیرمستقیم اندازه شرکت و اهرم مالی بر اجتناب مالیاتی است.

فرجی و داودی نصر (۱۳۹۶) به بررسی ارتباط بین کیفیت گزارشگری مالی در شرکتها با تحریفات مالی پرداختند. جامعه آماری این تحقیق ۱۳۰ شرکت از بورس اوراق بهادار تهران و دوره تحقیق از سال ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۳ بوده و برای انجام این تحقیق از روشهای علی-مقایسه ای و همبستگی استفاده شده و برای تجزیه و تحلیل داده ها و آزمون فرضیه ها از آزمون تفاوت میانگین ها، آزمون t با دو نمونه مستقل و رگرسیون ساده و چندگانه استفاده گردید. نتایج تحقیق نشان داد تمامی متغیر تحریفات مالی بر کیفیت گزارشگری تاثیر مثبت دارند نتایج آزمون ضرایب رگرسیونی متغیرهای مدل نشان داد متغیر تحریفات مالی منفی بر کیفیت گزارشگری مالی دارند یعنی با افزایش تحریفات مالی، کیفیت گزارشگری کاهش پیدا می کند. اما با توجه به اینکه سطح معنی داری هیچکدام از ضرایب آنها معنی دار نشده است بنابراین تاثیر بسزایی (معنی داری) نمی توانند بر کیفیت گزارشگری داشته باشند. بررسی دیگر متغیر مدل نشان می دهد که ضریب رگرسیونی متغیر سایر تحریفات نیز در سطح خطای ۵ درصد معنی دار نیست ولی جهت آن با تحریفات بالا متفاوت است (مثبت است) بطوری که تاثیر مثبت بر کیفیت گزارشگری مالی دارد.

پیشینه خارجی

دالیوال^۷ و همکاران (۲۰۱۱)، در پژوهشی با عنوان اجتناب مالیاتی و ارزش و سطح نگهداشت وجه نقد به بررسی رابطه بین اجتناب مالیاتی و میزان وجوه نقد نگهداری شده توسط شرکت پرداختند. نتایج بررسی های آنها نشان داد که بین اجتناب مالیاتی و میزان وجه نقد نگهداری شده توسط شرکت ها رابطه منفی وجود دارد. آنها همچنین دریافتند که رابطه منفی بین این دو متغیر در شرکت هایی که از نظام راهبری قوی تری برخوردارند، ضعیف تر است. یافته های این مطالعه

⁷ Dhaliwal

همچنین نشان داد که ارزیابی سرمایه گذاران از میزان وجه نقد نگهداری شده در شرکتهایی که اقدام به فعالیت های اجتناب مالیاتی کرده اند، کمتر است.

مک گوایر^۸ و همکاران (۲۰۱۲)، به بررسی رابطه تخصص مالیاتی حسابرسان و سطح اجتناب مالیاتی شرکت ها پرداختند. نتایج پژوهش آنها بیانگر آن بود زمانی که موسسات حسابرسی یک متخصص مالیاتی باشند مشتریان آنها که خدمات مالیاتی را از این موسسات دریافت می کنند بیشتر درگیر اجتناب مالیاتی هستند. از سوی دیگر، نتایج حاکی از آن بود شرکت هایی که موسسات حسابرسی آن ها متخصص کلی صنعت هستند دارای سطح اجتناب مالیاتی بالاتری نسبت به سایر شرکت ها هستند. به عبارت دیگر متخصصان کلی با ترکیب تخصص مالیاتی و مالی خود جهت بهبود و توسعه استراتژی های مالیاتی به نفع مشتریان خود از هر دو دیدگاه صورت های مالی و مالیاتی کمک می کنند.

بوپکری^۹ و همکاران (۲۰۱۲)، در پژوهشی به بررسی تاثیر روابط سیاسی بر روی عملکرد شرکت و تصمیمات تامین مالی پرداختند. آنها یافتند که اولاً شرکتهای بعد از برقراری روابط سیاسی عملکرد خود را بهبود بخشیده و بدهی خود را افزایش می دهند. ثانیاً روابط سیاسی همبستگی قوی با تغییر در اهرم و عملکرد عملیاتی دارد. ثالثاً شرکتهای دارای روابط سیاسی به منابع اعتباری دسترسی آسانتری دارند.

گانتر^{۱۰} و همکاران (۲۰۱۳)، در تحقیقی تمایز بین اجتناب مالیاتی، مالیات تهاجمی و ریسک مالیاتی را تبیین کردند و به بررسی ارتباط این مفاهیم با ریسک کلی شرکت پرداختند و به این نتیجه رسیدند که بین ریسک مالیاتی و ریسک شرکت (نوسانات بازده سهام) رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. اما اجتناب مالیاتی با ریسک شرکت رابطه معناداری ندارد. منظور از ریسک مالیاتی نیز عدم اطمینانی است که شرکت در خصوص مالیات های پرداختی آتی دارد و منعکس کننده میزان توانایی شرکت در حمایت و تقویت وضعیت مالیاتی شرکت در طول زمان می باشد.

چن^{۱۱} و همکاران (۲۰۱۴)، در پژوهش خود به بررسی ارتباط میان اجتناب مالیاتی با ارزش شرکت و همچنین تأثیر شفافیت اطلاعاتی بر رابطه بین آنها، پرداختند. با بهره گیری از مدل های رگرسیون چند متغیره نتایج حاکی از آن است که بین اجتناب مالیاتی و ارزش شرکت رابطه منفی معناداری وجود دارد. علاوه بر این نتایج نشان داد که با افزایش شفافیت اطلاعاتی، اثر منفی اجتناب مالیاتی بر ارزش شرکت کاهش می یابد.

گو^{۱۲} و همکاران (۲۰۱۶)، در پژوهشی تأثیر اجتناب مالیاتی بر هزینه حقوق صاحبان شرکت ها را بررسی نمودند. در این تحقیق از سه سنجه سود حسابداری مشمول مالیات، تفاوت دفتری مالیات و نرخ مؤثر مالیاتی به عنوان شاخص های اندازه گیری اجتناب مالیاتی استفاده گردید. نتایج تحقیق نشان داد که بین اجتناب مالیاتی و هزینه حقوق صاحبان سهام شرکت ها رابطه منفی معناداری وجود دارد. همچنین آنها دریافتند که در شرکتهایی با نظارت خارجی بهتر و نیز شرکت های با کیفیت اطلاعات حسابداری بالاتر، این رابطه قوی تر است.

پرسش و فرضیه های تحقیق

پرسش اصلی پژوهش عبارتست از اینکه: آیا معاملات با اشخاص وابسته تاثیر تحریفات مالی بر اجتناب مالیاتی را تقویت می کند؟

⁸ McGuire

⁹ Boubakri

¹⁰ Guenther

¹¹ Chen

¹² Goh

و فرضیه‌های تحقیق عبارتند از:

فرضیه ۱: تحریفات مالی بر اجتناب مالیاتی تاثیر دارد.

فرضیه ۲: معاملات با اشخاص وابسته تاثیر تحریفات مالی بر اجتناب مالیاتی را تقویت می کند.

جامعه و نمونه آماری

برای اجرای هر پژوهش لازم است جامعه آماری مشخص و معین شود. برای انتخاب جامعه آماری به شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رجوع شده است، چراکه؛ اطلاعات شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران توسط حسابداران رسمی، حسابرسی می‌شود، لذا نسبت به اطلاعات سایر شرکت‌ها از قابلیت اتکاء بالاتری برخوردار است. و دسترسی به این اطلاعات نسبت به سایر شرکت‌ها راحت‌تر است. از بین ۵۰۷ شرکت عضو بورس اوراق بهادار تهران، تعداد اعضای نمونه آماری تعریف می‌شود. با توجه به رعایت چندین شرط، و با استفاده از روش حذف سیستماتیک از بین شرکت‌های واجد شرایط تعداد ۹۲ شرکت به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند.

مدل مورد استفاده برای آزمون فرضیه ها

مدل عملیاتی تحقیق: برای آزمون فرضیات پژوهش از مدل ارائه شده بشرح زیر استفاده می‌شود.

مدل رگرسیون فرضیه اول

$$TA_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 FD_{i,t} + \beta_2 SIZE_{i,t} + \beta_3 (M/B)_{i,t} + \beta_4 LEV_{i,t} + \beta_5 ROA_{i,t} + \varepsilon$$

مدل رگرسیون فرضیه دوم

$$TA_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 FD + \beta_2 RPT_{i,t} + \beta_3 (FD * RPT)_{i,t} + \beta_4 SIZE_{i,t} + \beta_5 (M/B)_{i,t} + \beta_6 LEV_{i,t} + \beta_5 ROA_{i,t} + \varepsilon$$

که در ادامه نحوه اندازه‌گیری هر یک از متغیرهای موجود در مدل تشریح می‌شود.

نحوه اندازه‌گیری متغیر مستقل

تحریفات مالی (FD)

دراین تحقیق منظور از تحریفات مالی، انحراف شرکت‌ها از استانداردهای حسابداری و مالی می باشد. برای سنجش میزان تحریفات مالی انجام شده در شرکت، از گزارشات حسابرس مستقل استفاده می‌شود. چنانچه در گزارش حسابرس به انحراف از استانداردهای حسابداری اشاره و با توجه به اهمیت آن اظهار نظر مشروط و یا مردود صادره شده باشد، برای این متغیر مقدار یک و در غیر این صورت مقدار صفر لحاظ می‌گردد (فرجی و داود نصر، ۱۳۹۶).

نحوه اندازه گیری متغیر وابسته**اجتناب مالیاتی (TA)**

در این پژوهش، به منظور شناسایی شرکت‌های درگیر در سطوح متفاوت اجتناب مالیاتی، از معیار نقدی نرخ موثر مالیاتی استفاده می‌کنیم. معیار نرخ موثر مالیاتی نقدی $CETR_{i,t}$ به عنوان معیاری برای اندازه‌گیری اجتناب مالیاتی شرکت‌ها در نظر گرفته شده است که برابر است با کل هزینه مالیات بر سود قبل از مالیات شرکت، که از رابطه زیر بدست می‌آید:

$$CETR_{i,t} = TTE_{i,t}/PTE_{i,t}$$

که در آن:

$CETR_{i,t}$ نرخ موثر مالیاتی شرکت i در سال t می‌باشد.

$TTE_{i,t}$ کل هزینه مالیات شرکت i در سال t که از صورت سود و زیان شرکت قابل دسترسی می‌باشد.

$PTE_{i,t}$ سود قبل از مالیات شرکت i در سال t که از صورت سود و زیان شرکت قابل دسترسی می‌باشد.

از آنجا که هر چه نرخ موثر مالیاتی شرکت کمتر باشد، میزان اجتناب مالیاتی آن شرکت بیشتر است، لذا نرخ‌های مالیاتی محاسبه شده، در عدد منفی یک (-۱) ضرب می‌شود (صفری‌گرایی و پودینه، ۱۳۹۵).

نحوه اندازه گیری متغیر تعدیلگر**معاملات با اشخاص وابسته (RPT)**

در این پژوهش، معاملات با اشخاص وابسته (RPT) به عنوان متغیر تعدیلگر در نظر گرفته می‌شود. مقدار این متغیر مطابق با پژوهش ایون و ایل، (۲۰۱۳)، حمیدی و شعری (۱۳۹۱) و بنافی و همکاران (۱۳۹۴) از لگاریتم طبیعی جمع کل مبالغ معاملات با اشخاص وابسته (خرید کالاها و خدمات از اشخاص وابسته + فروش کالاها و خدمات به اشخاص وابسته) افشاء شده در یادداشتهای همراه صورتهای مالی سالانه شرکتهای مورد بررسی به دست می‌آید.

متغیرهای کنترلی

SIZE (اندازه شرکت): لگاریتم طبیعی ارزش بازار حقوق صاحبان سهام

M/B (نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری): نسبت ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به ارزش دفتری حقوق صاحبان

سهام

LEV (اهرم): تغییرات نسبت کل بدهی‌ها به کل دارایی‌ها

ROA (بازده دارایی‌ها): سود خالص تقسیم بر کل دارایی‌ها

آمار توصیفی

به منظور شناخت بهتر ماهیت جامعه‌ای که در پژوهش مورد مطالعه قرار گرفته است و آشنایی بیشتر با متغیرهای پژوهش، قبل از تحلیل داده‌های آماری، لازم است این داده‌ها توصیف شود. همچنین توصیف آماری داده‌ها، گامی در جهت تشخیص الگوی حاکم بر آن‌ها و پایه‌ای برای تبیین روابط بین متغیرهایی است که در پژوهش به کار می‌رود. در این بخش اطلاعات متغیرهای محاسبه شده تحقیق ارائه می‌گردد، این متغیرها شامل متغیرهای وابسته، مستقل، تعدیل‌گر و کنترلی هستند که کمترین، بیشترین، تعداد، میانگین و انحراف معیار این متغیرها طی دوره تحقیق در جداول شماره (۱) و (۲) بیان شده است.

جدول شماره (۱): آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

	TAX	FD	RPT	LEV	MB	ROA	SIZE
میانگین	۰,۱۰۸	۰,۴۳۰	۰,۰۵۳	۰,۵۷۴	۳,۱۰۷	۰,۱۲۵	۵,۸۳۲
میانه	۰,۱۱۷	۰,۰۰۰	۰,۰۱۶	۰,۵۸۵	۲,۵۱۵	۰,۱۰۰	۵,۸۳۳
ماکزیمم	۰,۲۴۸	۱,۰۰۰	۰,۳۰۸	۰,۹۳۷	۱۲,۶۹۱	۰,۶۳۱	۸,۲۲۳
مینیمم	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۰۶۵	۰,۲۶۵	-۰,۱۴۶	۴,۱۷۵
انحراف معیار	۰,۰۸۸	۰,۴۹۵	۰,۰۷۵	۰,۱۷۷	۲,۰۳۳	۰,۱۲۰	۰,۵۸۸
چولگی	-۰,۰۵۰	۰,۲۸۲	۱,۶۳۲	-۰,۴۱۴	۱,۴۶۹	۱,۱۴۷	۰,۴۸۱
کشیدگی	۱,۳۷۵	۱,۰۷۹	۴,۸۰۷	۲,۸۰۷	۵,۶۲۴	۴,۵۲۹	۴,۰۵۴
تعداد مشاهدات	۶۴۴	۶۴۴	۶۴۴	۶۴۴	۶۴۴	۶۴۴	۶۴۴

جدول شماره (۲): شاخص‌های آمار توصیفی مربوط به متغیر کیفی تحقیق

متغیر مجازی - تحریفات مالی			
		درصد	درصد تجمعی
در دسترس	اظهار نظر مقبول	۳۶۷	۵۶,۹۹
	اظهار نظر مشروط و یا مردود	۲۷۷	۴۳,۰۱
	جمع	۶۴۴	۱۰۰,۰

همانطور که جدول شماره (۱) نشان می‌دهند، اصلی‌ترین شاخص مرکزی، میانگین است که نشان دهنده نقطه تعادل و مرکز ثقل توزیع است و شاخص خوبی برای نشان دادن مرکزیت داده‌هاست. برای مثال مقدار میانگین برای بازده دارایی‌ها برابر با (۰,۱۲۵) می‌باشد که نشان می‌دهد بیشتر داده‌ها حول این نقطه تمرکز یافته‌اند. یا به عبارت دیگر، نسبت سود خالص به جمع دارایی‌ها به طور میانگین برابر با ۱۲,۵ درصد است. به طور کلی پارامترهای پراکندگی، معیاری برای تعیین میزان پراکندگی از یکدیگر یا میزان پراکندگی آنها نسبت به میانگین است. از مهمترین پارامترهای پراکندگی، انحراف معیار است. به عنوان مثال، مقدار این پارامتر برای متغیر معاملات با اشخاص وابسته برابر با (۰,۰۷۵) و برای متغیر نسبت ارزش بازار به دفتری حقوق صاحبان سهام برابر با (۲,۰۲۳) می‌باشد که نشان می‌دهد در بین متغیرهای پژوهش، این دو متغیر به ترتیب دارای کمترین و بیشترین میزان پراکندگی می‌باشند.

همچنین با توجه به جدول (۲)، تعداد ۲۷۷ سال - شرکت دارای تحریفات مالی یا عبارتی ۴۳,۰۱ درصد از شرکت‌ها تحریف مالی دارند. با توجه به این که از روش ترکیب داده‌های سری زمانی و مقطعی (داده‌های ترکیبی) برای آزمون فرضیه‌های تحقیق استفاده می‌کنیم، لذا تعداد مشاهدات سال - شرکت براساس داده‌های ترکیبی متوازن، ۶۴۴ (۹۲×۷) مشاهده بوده است.

آزمون مانایی (پایایی) متغیرهای پژوهش

اگر در یک تحلیل رگرسیونی، داده‌ها مانا نباشند ممکن است در حالی که ضریب تعیین بزرگ است، مقادیر آماره ضرایب t بزرگ باشند که این ممکن است باعث استنباط‌های غلط در مورد میزان ارتباط بین متغیرها شود. در این حالت رگرسیون کاذب یا ساختگی ایجاد شده است. برای جلوگیری از این حالت، داده‌های مدنظر باید ساکن شوند. برای بررسی وجود ریشه واحد در الگوهای تابلویی، می‌توان از آزمون لوین، لین و چو، آزمون هریس و... استفاده کرد. بر اساس آزمون ریشه واحد از نوع آزمون لوین، لین و چو چنانکه سطح معنی‌داری آماره آزمون کمتر از ۰,۰۵ باشد متغیرهای مستقل، وابسته و کنترلی پژوهش، در طی دوره پژوهش مانا هستند. نتایج حاصل از بررسی پایایی متغیرهای پژوهش با استفاده از این آزمون در جدول (۳) ارائه شده است.

جدول (۳): آزمون مانایی متغیرهای پژوهش

نام متغیر	نماد	آماره آزمون	معنی داری	نتیجه آزمون
اجتناب مالیاتی	TAX	-۲,۶۸۳	۰,۰۰۰	مانا است
تحریفات مالی	FD	-۳,۴۳۰	۰,۰۰۰	مانا است
معاملات با اشخاص وابسته	RPT	-۱۴,۳۲۰	۰,۰۰۰	مانا است
اندازه شرکت	SIZE	-۱,۳۰۴	۰,۰۰۰	مانا است
نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام	M/B	-۱۷,۹۱۵	۰,۰۰۰	مانا است
اهرم مالی	LEV	-۸,۶۰۸	۰,۰۰۰	مانا است
بازده دارایی ها	ROA	-۶,۳۴۱	۰,۰۰۰	مانا است

با توجه به جدول فوق در کلیه متغیرهای مستقل، وابسته و کنترلی پژوهش سطح معنی داری آزمون لوین، لین و چو کمتر از ۵ درصد است که نشان می‌دهد متغیرهای پژوهش پایا هستند. در نتیجه شرکت‌های مورد بررسی تغییرهای ساختاری نداشته و استفاده از این متغیرها باعث به وجود آمدن رگرسیون کاذب نمی‌شود.

آزمون فرضیات پژوهش

فرضیه اول: تحریفات مالی بر اجتناب مالیاتی تاثیر دارد.

آزمون هم‌خطی چندگانه: در آمار، عامل تورم واریانس^{۱۳} (VIF) شدت هم‌خطی چندگانه را ارزیابی می‌کند. در واقع یک شاخص معرفی می‌گردد که بیان می‌دارد چه مقدار از تغییرات مربوط به ضرایب برآورد شده بابت هم‌خطی افزایش یافته است. شدت هم‌خطی چندگانه را با بررسی بزرگی مقدار هم‌خطی چندگانه می‌توان تحلیل نمود. اگر آماره آزمون هم‌خطی چندگانه به یک نزدیک بود نشان دهنده عدم وجود هم‌خطی است. به عنوان یک قاعده تجربی مقدار هم‌خطی چندگانه بزرگتر از ۱۰ باشد هم‌خطی چندگانه بالا می‌باشد.

متغیر تحریفات مالی دارای سطح معناداری کمتر از ۵ درصد و ضریب مثبت (۰,۰۳۴) بوده، از این رو در سطح اطمینان ۹۵ درصد درباره تاثیر معنادار این متغیر می‌توان اظهار نظر کرد یعنی تحریفات مالی بر اجتناب مالیاتی تاثیر معنی داری دارد. ولی به لحاظ اینکه معیار بدست آمده برای اجتناب مالیاتی معیار معکوسی است از اینرو تحریفات مالی بر اجتناب مالیاتی تاثیر معکوسی دارد. آماره دوربین- واتسون با قرار گرفتن در بازه ۱,۵ الی ۲,۵ ناشی از عدم همبستگی بین متغیرهای پژوهش بوده و سطح معناداری آماره فیشر کمتر از ۵ درصد است که بیانگر این مطلب است، مدل برازش شده از اعتبار کافی برخوردار است. ضریب تعیین تعدیل شده نیز ۴۸ درصد است که نشان می‌دهد متغیر وابسته به همان نسبت به متغیرهای مستقل موجود در مدل وابسته است. با توجه به نتایج بدست آمده مشاهده می‌شود که مقادیر VIF کمتر از ۱۰ می‌باشند. بطور کلی نتایج حاصله بیانگر عدم وجود هم‌خطی می‌باشد.

¹³ variance inflation factor

جدول شماره (۴): تخمین نهایی تاثیر تحریفات مالی بر اجتناب مالیاتی

متغیر وابسته: اجتناب مالیاتی			تحریفات مالی		
<i>vif</i>	سطح معناداری	<i>t</i>	خطا	ضرایب	نام متغیر
۱,۰۱۲	۰,۰۰۰	۳,۲۸۶	۰,۰۱۰	۰,۰۳۴	<i>FD</i>
۱,۴۶۷	۰,۰۳۴	۲,۱۱۴	۰,۰۳۷	۰,۰۷۹	<i>LEV</i>
۱,۰۵۷	۰,۰۵۴	-۱,۹۲۸	۰,۰۰۱	-۰,۰۰۳	<i>MB</i>
۱,۶۶۳	۰,۰۰۰	۷,۰۹۲	۰,۰۳۴	۰,۲۴۷	<i>ROA</i>
۱,۲۷۱	۰,۰۰۰	۷,۲۲۱	۰,۰۱۱	۰,۰۸۳	<i>SIZE</i>
---	۰,۰۰۰	-۶,۵۵۲	۰,۰۷۰	-۰,۴۶۰	<i>C</i>
۷,۲۰۷			آماره فیشر		
۰,۰۰۰			سطح معناداری فیشر		
۰,۴۸۰			ضریب تعیین تعدیل شده		
۱,۵۰۹			دوربین- واتسون		

فرضیه دوم: معاملات با اشخاص وابسته تاثیر تحریفات مالی بر اجتناب مالیاتی را تقویت می کند.

متغیر تحریفات مالی دارای سطح معناداری کمتر از ۵ درصد و ضریب مثبت (۰,۰۳۴) بوده، از این رو در سطح اطمینان ۹۵ درصد درباره تاثیر معنادار این متغیر می توان اظهار نظر کرد یعنی تحریفات مالی بر اجتناب مالیاتی تاثیر معنی داری دارد. ولی به لحاظ اینکه معیار بدست آمده برای اجتناب مالیاتی معیار معکوسی است از این رو تحریفات مالی بر اجتناب مالیاتی تاثیر معکوسی دارد.

متغیر معاملات با اشخاص وابسته دارای سطح معناداری کمتر از ۵ درصد و ضریب مثبت (۰,۱۹۸) بوده، از این رو در سطح اطمینان ۹۵ درصد درباره تاثیر معنادار این متغیر می توان اظهار نظر کرد یعنی معاملات با اشخاص وابسته بر اجتناب مالیاتی تاثیر معنی داری دارد. ولی به لحاظ اینکه معیار بدست آمده برای اجتناب مالیاتی معیار معکوسی است از این رو معاملات با اشخاص وابسته بر اجتناب مالیاتی تاثیر معکوسی دارد.

متغیر حاصل ضرب معاملات با اشخاص وابسته در تحریفات مالی دارای سطح معناداری بیشتر از ۵ بوده، از این رو در سطح اطمینان ۹۵ درصد درباره تاثیر معنادار این متغیر می توان اظهار نظر کرد یعنی معاملات با اشخاص وابسته تاثیر تحریفات مالی بر اجتناب مالیاتی را به لحاظ آماری تقویت نمی کند.

آماره دوربین- واتسون با قرار گرفتن در بازه ۱,۵ الی ۲,۵ ناشی از عدم همبستگی بین متغیرهای پژوهش بوده و سطح معناداری آماره فیشر کمتر از ۵ درصد است که بیانگر این مطلب است، مدل برازش شده از اعتبار کافی برخوردار است. ضریب تعیین تعدیل شده نیز ۴۹,۱ درصد است که نشان می دهد متغیر وابسته به همان نسبت به متغیرهای مستقل موجود در مدل وابسته است. باتوجه به نتایج بدست آمده مشاهده می شود که مقادیر *VIF* کمتر از ۱۰ می باشند. بطور کلی نتایج حاصله بیانگر عدم وجود هم خطی می باشد.

جدول شماره (۵): تخمین نهایی اثر متقابل معاملات با اشخاص وابسته، تحریفات مالی بر اجتناب مالیاتی

متغیر وابسته: اجتناب مالیاتی			تحریفات مالی		
<i>vif</i>	سطح معناداری	<i>T</i>	خطا	ضرایب	نام متغیر
۱,۰۰۸	۰,۰۰۱	۳,۳۱۳	۰,۰۱۰	۰,۰۳۳	<i>FD</i>
۱,۰۶۱	۰,۰۰۰	۳,۳۴۳	۰,۰۵۹	۰,۱۹۸	<i>RPT</i>
۱,۰۱۲	۰,۱۸۰	۱,۳۴۰	۰,۰۵۵	۰,۰۷۳	<i>FD*RPT</i>
۱,۳۶۵	۰,۰۵۰	۱,۹۵۷	۰,۰۳۷	۰,۰۷۲	<i>LEV</i>
۱,۰۹۲	۰,۰۳۵	-۲,۱۰۴	۰,۰۰۱	-۰,۰۰۳	<i>MB</i>
۱,۵۲۱	۰,۰۰۰	۶,۶۱۵	۰,۰۳۴	۰,۲۳۰	<i>ROA</i>
۱,۲۲۶	۰,۰۰۰	۶,۸۷۹	۰,۰۱۱	۰,۰۷۹	<i>SIZE</i>
---	۰,۰۰۰	-۶,۳۰۷	۰,۰۷۰	-۰,۴۴۱	<i>C</i>
۷,۳۳۹			آماره فیشر		
۰,۰۰۰			سطح معناداری فیشر		
۰,۴۹۱			ضریب تعیین تعدیل شده		
۱,۵۲۷			دوربین - واتسون		

خلاصه پژوهش

فرضیه اول: تحریفات مالی بر اجتناب مالیاتی تاثیر دارد. در پژوهش پیش رو از دو معیار نرخ مؤثر مالیات و تفاوت دفتری مالیات استفاده شده است. در نگاه اول چنین به نظر می‌رسید که شرکت‌های که دارای تحریفات مالی هستند به احتمال زیاد اجتناب مالیاتی کمتری را انجام می‌دهند که نتایج پژوهش حاضر حاکی از آن است که تحریفات مالی بر اجتناب مالیاتی تاثیر منفی دارد. در این مورد پیشینه مشابهی جهت مقایسه یافت نشد.

فرضیه دوم: معاملات با اشخاص وابسته تاثیر تحریفات مالی بر اجتناب مالیاتی را تقویت می‌کند.

با توجه به نتایج آزمون فرضیه دوم، در نگاه اول چنین به نظر می‌رسید که شرکت‌های که دارای تحریفات مالی هستند به احتمال زیاد اجتناب مالیاتی کمتری را انجام می‌دهند و معاملات با اشخاص وابسته نیز بر این ارتباط تاثیرگذار خواهند بود ولی نتایج پژوهش حاضر حاکی از آن است که معاملات با اشخاص وابسته تاثیر تحریفات مالی بر اجتناب مالیاتی را به لحاظ آماری تقویت نمی‌کند در این مورد نیز پیشینه مشابهی جهت مقایسه یافت نشد.

خلاصه نتایج پژوهش

خلاصه نتایج پژوهش به شرح جدول ذیل ارائه می‌گردد:

جدول شماره (۶): خلاصه یافته‌های پژوهش

نتیجه	عنوان	فرضیه
پذیرش	تحریفات مالی بر اجتناب مالیاتی تاثیر دارد	اول
عدم پذیرش	معاملات با اشخاص وابسته تاثیر تحریفات مالی بر اجتناب مالیاتی را تقویت می‌کند	دوم

پیشنهاد‌های حاصل از پژوهش

پیشنهاد‌های ارائه شده در این قسمت شامل دو بخش است. اول پیشنهادهایی که در راستای موضوع مورد مطالعه بیان می‌شود. دوم پیشنهادهایی که در ایجاد زمینه برای پژوهش‌های آتی و محققان دیگر می‌تواند مفید واقع شود، مطرح خواهند شد.

پیشنهادات کاربردی حاصل از نتایج تحقیق

با توجه به یافته‌های پژوهش و مبانی نظری مورد مطالعه و با عنایت به اهداف، پیشنهادهای زیر قابل ارائه است

- ✚ با توجه به نتایج حاصل از این پژوهش به تحلیل‌گران بورس پیشنهاد می‌شود تا در هنگام تجزیه و تحلیل صورتهای مالی به عامل تحریفات مالی، توجه نمایند. شناخت این خصوصیات و تاثیر آن بر اجتناب مالیاتی می‌تواند کمک بسزایی به مدیران برای تجزیه و تحلیل‌های بهتر و بودجه‌بندی جامع‌تر باشد.
- ✚ براساس نتایج تحقیق، مشاهده می‌شود تحریفات مالی بر اجتناب مالیاتی تاثیر معنی‌دار و معکوسی وجود دارد. بنابراین، پیشنهاد می‌شود به هنگام اخذ تصمیمات مالی شرکت توجه بیشتری به جنبه‌های تحریف مالی شود.
- ✚ با توجه به نتایج پژوهش می‌توان اینگونه برداشت کرد که سودآوری، اهرم مالی و اندازه شرکت تاثیر معنی‌دار و معکوسی بر اجتناب مالیاتی دارند. بنابراین شناخت این خصوصیات در راستای کارایی بازارها می‌تواند مورد توجه قرار گیرد. در ضمن باید خاطر نشان نمود که هیچ یک از مباحث یاد شده جنبه قطعی ندارند.

پیشنهادها برای تحقیقات آتی

انجام این پژوهش نیز مانند سایر پژوهش‌ها با مشکلاتی مواجه بوده که در تعمیم نتیجه باید مورد توجه قرار گیرد. نخست آن که با توجه به شرایط محیطی و قوانین و مقررات مربوطه، امکان استفاده از برخی الگوهای ارتباطات اجتناب مالیاتی نبود. این امر، باعث حذف شرکت‌ها و کاهش نمونه مورد بررسی گردید. با توجه به نتیجه حاصل از این پژوهش، می‌توان برای پژوهش‌های آینده، پیشنهادهایی به شرح ذیل ارائه نمود:

- ✚ در این پژوهش اطلاعات صورتهای مالی تاریخی مورد استفاده قرار گرفت. پیشنهاد می‌شود که در پژوهش‌های آتی از صورتهای مالی تعدیل شده بر اساس تورم استفاده گردد و نتایج آن با پژوهش موجود مقایسه شود
- ✚ پیشنهاد می‌شود که پژوهشی تحت عنوان مشابه و برای شرکتهای عضو بورس تهران به تفکیک صنایع جداگانه (پیرامونی و محوری بورس اوراق بهادار) انجام و نتایج آن با پژوهش موجود مقایسه شود
- ✚ پیشنهاد می‌شود پژوهشگران آینده با توجه به پژوهش‌های خارجی، تاثیر تحریفات مالی بر کیفیت سود را با میانجیگری عواملی مانند نوع بازار محصول و بررسی شود.
- ✚ پیشنهاد می‌شود پژوهشگران آتی پژوهشی را عنوان بررسی تاثیر اجتناب مالیاتی بر روی مخارج سرمایه‌ای انجام پذیرد.

محدودیت‌های انجام پژوهش

انجام این پژوهش نیز مانند سایر پژوهش‌ها با محدودیت‌هایی مواجه بوده که در تعمیم نتیجه باید مورد توجه قرار گیرد:

- ✚ استفاده از بهای تمام شده تاریخی در تهیه صورتهای مالی شرکت‌ها ممکن است موجب شود تا در صورت تعدیل اطلاعات صورتهای مالی بر اساس تورم نتایج پژوهش متفاوت از نتایج فعلی شود.
- ✚ داده‌های استخراج شده از صورتهای مالی مربوط به سال‌های ۱۳۸۹ الی ۱۳۹۵ (بازه زمانی ۷ ساله) بوده است که در این بازه زمانی تعدادی از شرکتها به دلیل توقف نماد معاملاتی آنها و به دلیل نداشتن اطلاعات مورد نیاز از نمونه آماری حذف و موجب کاهش تعداد نمونه آماری شدند. لذت در تعمیم نتایج به جامعه مورد نظر در بازه زمانی پژوهش با احتیاط عمل شود.
- ✚ محدودیت‌های ذاتی استفاده از منابع اینترنتی، برای جمع‌آوری داده‌های مربوط به پژوهش

منابع

- ✓ بنافی، محمد، غیوری مقدم، علی، دانا، محمدمهدی، (۱۳۹۴)، بررسی تاثیر معاملات اشخاص وابسته بر هزینه های نمایندگی، مطالعات تجربی حسابداری مالی، سال ۱۲، شماره ۴۵، صص ۱۱۵-۱۳۴.
- ✓ حسنی القار، مسعود، شعری آناقیز، صابر، (۱۳۹۶)، بررسی تاثیر توانایی مدیریت بر اجتناب مالیاتی، مجله دانش حسابداری، دوره هشتم، شماره ۱، صص ۱۰۷-۱۳۴
- ✓ حمیدی، الهام، شعری، صابر، (۱۳۹۱)، شناسایی انگیزه های معاملات با اشخاص وابسته، مجله پژوهشهای تجربی حسابداری، سال دوم، شماره ۲، صص ۴۹-۶۴
- ✓ رضایی، فرزین، جعفری نیارکی، روح اله، (۱۳۹۴)، رابطه بین اجتناب مالیاتی و تقلب در حسابداری شرکتها، پژوهشنامه مالیات، شماره بیست و ششم، مسلسل ۷۴، صص ۱۰۹-۱۳۴.
- ✓ صفری گرایلی، مهدی، پودینه، شیوا، (۱۳۹۵)، اجتناب مالیاتی و به موقع بودن اعلان سود: آزمون تجربی از بورس اوراق بهادار تهران، پژوهشنامه مالیات، شماره ۳۱، صص ۱۰۱-۱۱۸.
- ✓ صفرزاده، محمدحسین، (۱۳۸۹)، توانایی نسبتهای مالی در کشف تقلب در گزارشگری مالی: تحلیل لاجیت، مجله دانش حسابداری، شماره ۱، صص ۱۳۷-۱۶۳.
- ✓ فرجی، امیر، داودی نصر، مجید، (۱۳۹۶)، بررسی رابطه بین کیفیت گزارشگری مالی و تحریفات مالی در شرکتهای بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه مطالعات مدیریت و حسابداری، دوره ۳، شماره ۲، صص ۲۱۶-۲۲۹.
- ✓ کرمی، شیما، رهنمای رودپشتی، فریدون، دیانتی دیلمی، زهرا، (۱۳۹۵)، ارزیابی اثر اجتناب مالیاتی بر آگاهی بخشی سودهای گزارش شده شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مدیریت، سال نهم، شماره بیست و هشتم، صص ۱۵-۳۷.
- ✓ عباس زاده، محمدرضا، فدائی، مرتضی، مفتونیان، محسن، بابایی کلاریجانی، مانده، (۱۳۹۵)، بررسی ارتباط شفافیت مالی و اجتناب مالیاتی با توجه به مالکیت نهادی شرکت ها (مطالعه موردی شرکتهای بورس اوراق بهادار تهران)، فصلنامه اقتصاد مالی، سال ۱۰، شماره ۳۵، صص ۴۵-۷۴.
- ✓ مشایخی، بیتا، سیدی، سیدجلال، (۱۳۹۴)، راهبری شرکتی و اجتناب مالیاتی، مجله دانش حسابداری، سال ششم، شماره ۲۰، صص ۸۳-۱۰۳.
- ✓ Boubakri, N, Omrane G, Dev Mishra, Walid S, (2012), *Political connections and the cost of equity capital* Journal of Corporate Finance journal homepage: www.elsevier.com/locate/jcorpfin.
- ✓ Chen, X., Hu, N., Wang, X., & Tang, X. (2014). *Tax Avoidance and Firm Value: Evidence from China*. *Nankai Business Review International*, 5(1), 25-42.
- ✓ Dhaliwal, D., Huang, S., Moser, W., & Pereir, R. (2011), *Corporate Tax Avoidance and the Level and Valuation of Firm Cash Holdings*. Working papers.
- ✓ Goh, B.W. Lee, J. Lim, Ch. & Shevlin, T. (2016). *The Effect of Corporate Tax Avoidance on the Cost of Equity*, Available at: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2737784.
- ✓ Guenther, D, Steven R. Matsunaga, Brian M. Williams, (2013), *Tax Avoidance, Tax Aggressiveness, Tax Risk and Firm Risk*, University of Oregon Department of Accounting, working paper, available on This address: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2153187.
- ✓ McGuire, Sean T., Thomas C. Omer and Dechun Wang. (2012). "Tax Avoidance: Does Tax-Specific Industry Expertise Make a Difference?" *The Accounting Review*, 87 (3): 975-1003